

عکاسی

فتومونتاژ^۱

هادی شفائیه

روبرو : از راتول هوسمن : تاتلن درخانه اش ۱۹۴۰

از یون هر تفیلد : اینست سلامتی که آنها میآورند. ۲۹ ژوئن ۱۹۳۸

اخیراً ، دو نمایشگاه عکس از آثار راتول هوسمن^۲ (۱۸۸۶ - ۱۹۷۱) و یون هر تفیلد^۳ (۱۸۹۱ - ۱۹۶۸) در موزه هنر مدرن پاریس ترتیب یافته بود.

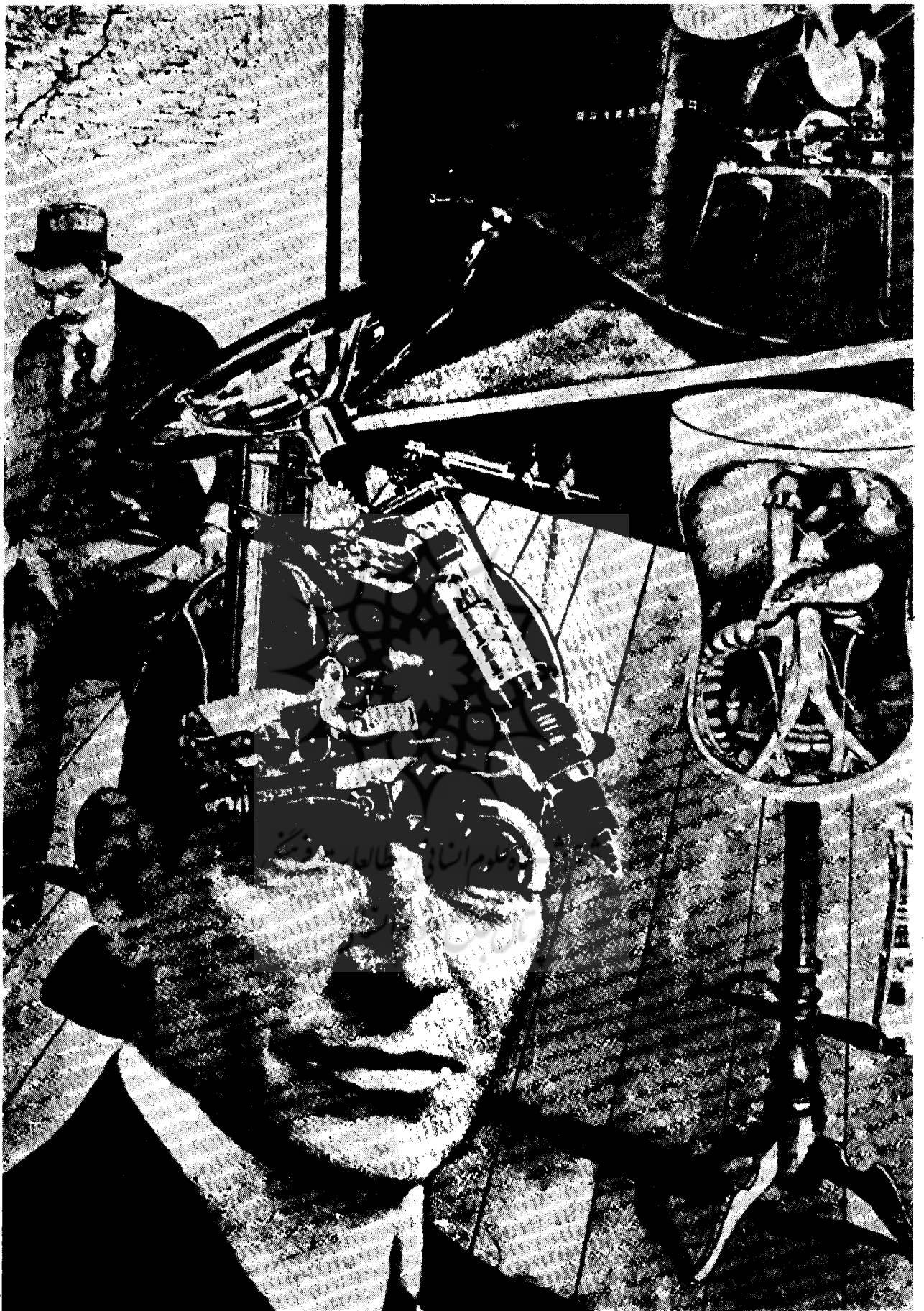
این دو هنرمند آلمانی از جمله مشاهیر پژوهشگران فتومونتاژ هستند و هنر آنان ترکیب و ترتیب تصویری است به وسیله بریده های گوناگونی که از تصاویر دیگر به دست آمده است.

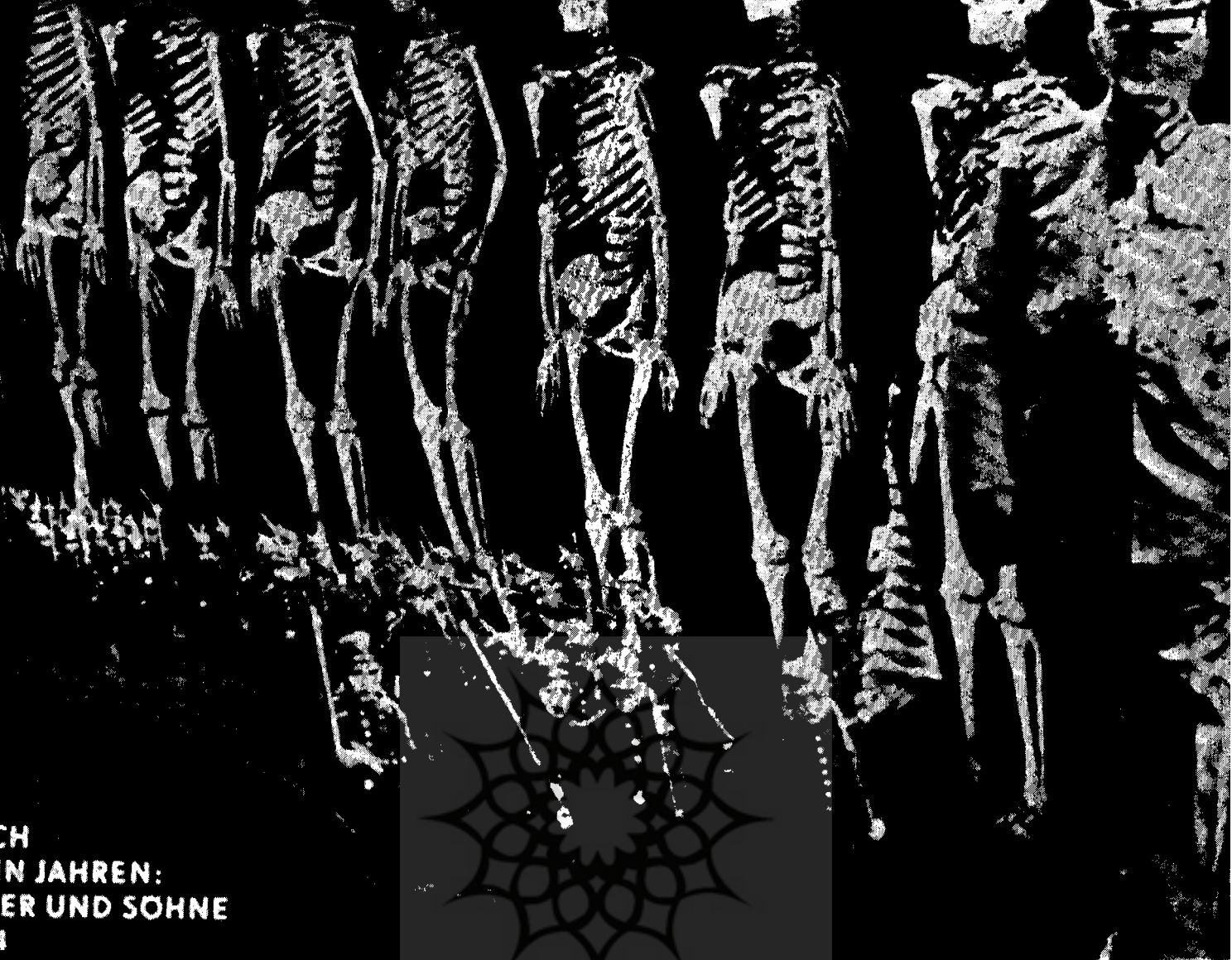
فتومونتاژ را با کلاژ^۴ نباید اشتباه کرد. کلاژ، روشی است که ضمن جنبش های دادائیسم^۵ به سال ۱۹۱۶ از طرف هنرمندان کشورهای متعددی ابداع شد. در کلاژ، تنها «عکس» نیست که مورد استفاده قرار میگیرد بلکه قطعات مواد مختلفی چون نوشته های چاپی، گراورها، قماش ها و غیره نیز به کار گرفته میشود.

با اینکه شایع است، اما به نظر نمی رسد که هوسمن و هر تفیلد مخترع فتومونتاژ باشند. در شماره اول مجله فنور و و^۶ فرانسه که در تاریخ اول اوت ۱۸۸۹ انتشار یافته است، مقاله بی تحت عنوان «سرگرمی ها و تفریحات عکاسی» چاپ شده است که تصاویری نیز همراه آن وجود دارد. در یکی از آنها مردی

- 1 - Photomontage.
- 2 - Raoul Hausmann.
- 3 - John Heartfield.
- 4 - Collage.
- 5 - Dadisme.
- 6 - Photo-Revue.

CH
N JAHREN:
ER UND SOHNE

از یون هر تفیلد : دهسال بعد، پدران و پسران ۱۹۲۸

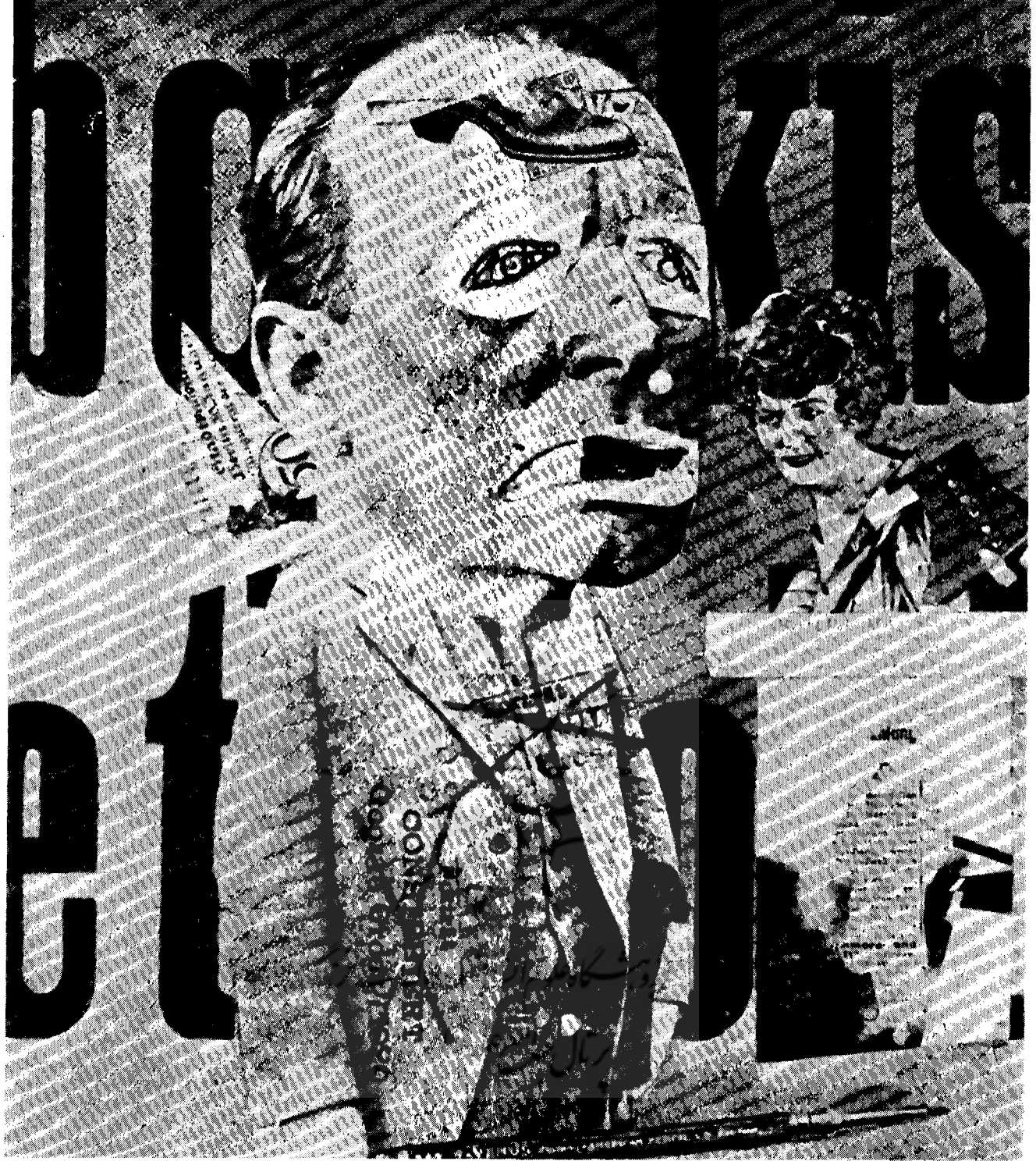
را داشته باشد. پیش از هر چیز ، لازم است که فتومونتاژ بر اساس فکر و اندیشه قبلی تهیه شود. در این مورد، تصور و تخیل از لحاظ اهمیت مقام او را دارد و به دنبال آن تکنیک خواهد آمد که نسبتاً آسان است: قطعات عکس‌ها را با دقت و اهتمام باید برید و آنها را جمع‌آوری کرد و چسباند و بالاخره از مجموعه عکسی باید گرفت. از ضخامت قسمت‌های مختلف چسباندنی باید کاست و در صورت لزوم آنها را به کمک پنس کوچکی، با کمال ظرافت، به همدیگر مطابقت داد. هر نوع امتزاج و ترکیب مجاز است، از به کار بردن نکاتیف‌ها تا تغییر و تبدیل ارزش‌ها و نسبت‌های بزرگ‌سازی و غیره. زیرا بدینگونه است که حقیقهٔ آفرینشی به وقوع می‌پیوندد ، برای خوبی یا بدی ...

درسال ۱۹۱۸ ، هنگام اقامت در کنار دریای بالتیک ،

7 - Daumier .

دیده میشود که بشقابی در دست دارد و کله‌بی در این بشقاب به چشم میخورد: این، کلهٔ خود اوست. در تصویر دیگر، سه مرد با حالت‌های گوناگون با هم به صحبت مشغولند که هر سه در حقیقت یک نفر بیش نیست. در آن روزگار، نام «تفریحات» بدین اطلاق میشد .

در طی سالهای پیش از جنگ جهانی دوم، با ظهور نازیسم در آلمان، فتومونتاژهای هر تفیلد لحن خود را عوض کردند و از «تفریح» به «هجو» تبدیل یافتند. در این راه بود که فتومونتاژ بیان ابتکاری و بی‌سابقهٔ خود را پیدا کرد. هر تفیلد در حقیقت دومیه‌ی ۷ سالهای ۳۰ به‌شمار میرفت. یک تصویر تنها هیچگاه نخواهد توانست قدرت بیان یکی از این فتومونتاژها

از راتول هوسمن : منقذ هنری ۱۹۱۹

سرچشمهٔ این کار «دادائیسم» بود. چنانکه گفته شد این جنبش به سال ۱۹۱۶ در زوریخ پایه‌گذاری شد، آنرا میتوان بین «کوبیسم» و «سوررئالیسم» جایداد.

8 - Lithographie.

با دیدن يك لیتوگرافی^۸ رنگی ، هوسمن به فکر چنین کمپوزیسیون‌هایی افتاد. در این تصویر خمپاره‌اندازی دیده میشود که به جای سرش کلهٔ سربازی را قرار داده بودند. دیدن این لیتوگرافی به منزلهٔ جرقه‌یی بود برای روشن شدن افکار هوسمن. از آن به بعد عکس‌های مطبوعات و سینما را به خدمت گرفت .

Niemals wieder!

در نهاد او خفته بود بزودی بیدار میشود و مبارزه‌ی نومیدانه، اما بزرگ، علیه فاشیسم آغاز میکند. او، با یک ابرکتیف و یک قیچی و یک ظرف چسب، به جنگ اس. اس. ها میرود. با سلاح ریشخند و غیظ و نفرت با فاشیسم می‌جنگد و با استهزایی درنده نازیسم را به مسخره می‌گیرد. هر تفیلد روز ۲۶ آوریل ۱۹۶۸ در برلین از جهان رفت. او، مردی بصیر و دور اندیش بود در میان جماعتی کور. هنر و استعداد وی به عظمت و بلندی خلق و خو و سرشت و طبیعتش بود.

خواننده عزیز، باز هم گرفتاری‌ها مدتی رشته رابطه ما را از هم گسست، اینک گرهی دیگر بدان میزنم و آرزو مندم ناگسستی تر باشد.
در شماره آینده به بحث درباره راه‌ها و روش‌های فتومونتاز خواهیم پرداخت.

9 - Limoge.	15 - Poeme Phonetique.
10 - Gouache.	16 - Octophone.
11 - Photographie.	17 - Wiesbaden.
12 - Photogramme.	18 - Bouffier.
13 - Pictogramme.	19 - Ernst Neuman.
14 - Assemblage.	

رائول هوسمن روز ۱۲ ژوئیه ۱۸۸۶ در وین به دنیا آمد، اوایل قرن را در برلین بود و تا جنگ ۱۹۱۴ به بحث‌های انتقادی در نقاشی پرداخت. به عنوان نقاش، تحت تأثیر کویست‌های پاریسی قرار گرفت. در ۱۹۱۷ به جنبش دادا در برلین پیوست و در تظاهرات گوناگونی شرکت جست و به شکل‌های بسیار متفاوت خودنمایی کرد. در لیست «هنرمندان فاسد» نازی‌ها جای گرفت، آلمان را ترک کرد و دیگر بدانجا برنگشت. به اسپانیا و سپس به فرانسه سفر کرد و تا پایان زندگی (۱۹۷۱) در شهر لیموژ فرانسه اقامت گزید.

کار او بسیار وسیع است و در جهتی که انتخاب کرده است حد و مرزی نمی‌شناسد: گواش‌ها^{۱۰}، فتوگرافی‌ها^{۱۱}، فتوگرام‌ها^{۱۲}، پیکتوگرام‌ها^{۱۳}، کلاژها، آسامبلاژها^{۱۴}، پوئم فونتیک‌ها^{۱۵} و حتی دستگامی به نام اکتوفون^{۱۶} را به خدمت گرفته است. (این دستگام تصاویر رنگی را به صداها و صداها را به تصاویر رنگی تغییر شکل میدهد.)

هوسمن پژوهشگری واقعی در هنر است و بدون هدف و اندیشه به عمل نمی‌پردازد. همین او را از «دادا» متمایز میکند. از آنجا که دادا در وهله اول یک انقلاب است لذا کمتر در اندیشه ملاحظات زیبایی است. از اینرو که میتوان گفت: آنجا که دیگران «وسیله» می‌بینند او «پایان» می‌شناسد.

آنچه نمیتوان به هوسمن ایراد گرفت عبارتست از بهره گرفتن از همه منابع فتومونتاز. پیش از وی کسی نتوانسته بود حقیقه چنین کاری انجام دهد. از آنچه جز آزمایش‌های محدود و تجربه‌های اتفاقی بیش نبودند وی توانست با بکمک فراخواندن تمام امکانات گرافیک، نمایشگاه گسترش یافته‌ی ترتیب دهد.

گرچه یون هر تفیلد جز تعقیب رد پای رائول هوسمن کار دیگری نکرد، اما اینکار را استادانه و در قلمرو دقیق فتوگرافی انجام داد. هر تفیلد یک مقلد نیست، باینکه خیلی به هوسمن نزدیک است، معه‌ذا راه او بطور وضوح مجزا و مشخص است. روز ۱۹ ژوئن ۱۸۹۱ در برلین به دنیا آمد. در هشت سالگی پدر و مادر خود را از دست داد. چند سال بعد در ویسبادن^{۱۷} از بوفیه^{۱۸} درس نقاشی گرفت، از آنجا به مدرسه هنرهای تربینی مونیخ رفت، سپس به آموزش آگهی و تبلیغات پرداخت و در مدرسه هنر و صنعت برلین شاگرد ارنست نومان^{۱۹} شد.

بدینسان، هر تفیلد آموزشی جدی بر پایه‌ی محکم کسب کرد که از او هنرمندی حقیقی به وجود آورد. در ۱۹۱۷ به دادائیت‌های برلینی نزدیک شد ولی این تمایل دیری نپایید. به همین سبب، در آغاز، فتومونتازهای او در خط دادائیسیم کمتر به داشتن معنا اهمیت میداد ولی مرد عملی که